

Zitierhinweis

Pánek, Jaroslav : recension de : Holm Sundhaußen / Konrad Clewing (eds.), Lexikon zur Geschichte Südosteuropas, Wien, Köln, Weimar : Böhlau, 2016, dans : Český časopis historický, 2017, 2, p. 583-585, DOI: 10.15463/rec.864841421

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

nutné pro tento typ publikací, vede v některých pasážích až k chaotičnosti.

I z tohoto důvodu se jiní autoři přehledů latinskoamerické historie raději ve svých pracích podrobně věnují jen několika reprezentativním, dominantním zemím regionu. Často tak bývá pokryto zejména období od vyhlášení nezávislosti většiny latinskoamerických států počátkem 19. století po druhou světovou válku. Pro ilustraci můžeme zmínit jednu z nejvydávanejších syntéz dějin Latinské Ameriky, *History of Latin America* amerického historika Benjamina Keena, který se detailně zabývá jen čtyřmi státy celé oblasti (Mexiko, Brazílie, Chile, Argentina) a ostatní podrobněji zahrnuje jen v popisu dějin druhé poloviny 20. století. Takový selektivní přístup sice vyzdvihuje celkovou důležitost vývoje regionálních velmocí, vede však k marginalizaci dění v ostatních zemích. Tento nedostatek bývá často kompenzován snahou o artikulaci obecných tendencí vývoje celé oblasti. Klímova práce oproti tomu systematicky pokrývá dění ve všech latinskoamerických státech a je až neuvěřitelně komplexní, avšak právě pro nedostatečný obecný rámec jako celek působí fragmentovaným dojmem, a proto i poněkud nepřehledně.

V tomto ohledu je však třeba vyzdvihnout, že Klíma neopomněl v úvodu publikace zmínit obecné geografické a socioekonomické determinanty, které vždy silně ovlivňovaly a stále ovlivňují dění v celé oblasti a činí z Latinské Ameriky svébytný územní celek se specifickými rysy dějinného vývoje. Dostatečně reflektován byl také další důležitý a dlouhodobý faktor: intervencionismus evropských mocností a zejména USA. Naopak úplně chybí pasáže týkající se kulturních dějin, zřejmě se tak však stalo v souladu s autorovým záměrem. Jinak publikace

nabízí, zejména v poslední části, zaměřené na moderní a současné dějiny, poměrně pestrrou mozaiku faktů, zahrnující široké spektrum událostí, ekonomickými zvraty počínaje a přírodními katastrofami konče. Celkově jsou tak Klímovy Dějiny Latinské Ameriky velmi vítaným přírůstkem na knižním trhu, který odborné i laické veřejnosti usnadní základní orientaci v historii tohoto vzdáleného a rozmanitého kontinentu.

Stanislav Luska

Holm SUNDHAUSSEN – Konrad CLEWING (Hrsg.)

Lexikon zur Geschichte Südosteuropas

Zweite, erweiterte und aktualisierte Auflage für das Institut für Ost- und Südosteuropaforschung

Wien – Köln – Weimar, Böhlau

Verlag 2016, 1102 s., 10 map, ISBN

978-3-205-78667-2.

Reprezentativní dílo německých badatelů v oblasti dějin jihovýchodní Evropy vyšlo ve své první verzi roku 2004 a vyvolalo značný pozitivní zájem. Nabídlo příležitost k hlubšímu poznání jihovýchodu Evropy jako neodmyslitelné části integrální evropské historie. Zároveň se ukázala nutnost publikaci podstatně rozšířit a aktualizovat, čímž vznikl mohutný encyklopedický svazek, shrnující v podobě koncentrovaných hesel nejnovější stav poznání minulosti Balkánu a přilehlých oblastí. Nejenže vznikly desítky nových hesel zásadního významu (například balkanologie, etnikum, etnická čistka, historiografie, partyzáni, právní dějiny, urbanizace, žena), ale došlo také k důkladnějšímu provázání hesel vzájemnými odkazy, což je vždy znakem zvýšené kvality encyklopedického díla.

V nynější podobě obsahuje lexikon 603 encyklopedická hesla, jež se týkají celé oblasti, dílčích regionů, národů, etnik, říší a států, hlavních měst a mimořádně významných historických center. Chronologický záběr sahá od raného středověku do současnosti, což představuje vývoj byzantské a osmanské říše, benátské republiky, habsburské monarchie a menších států od jejich středověkých počátků po stav na prahu 21. století. Není pochyb o tom, že spodní časová hranice je zvolena zcela oprávněně, neboť zahrnutí starověku by vneslo do knihy specifickou a zároveň velmi rozsáhlou tematiku antiky, která je detailně zpracována v mnoha jiných encyklopediích.

Naproti tomu jisté námitky může vzbudit poměrně široký výměr jihovýchodní Evropy. Zahrnuje totiž historické Uhry a tudíž i Maďarsko a Slovensko (se samostatnými hesly pro 20. století); stejně tak začleňuje bývalou Jugoslávii a následně také Slovinsko (od roku 1918), pro předcházející období pak rovněž historické země na slovinském a přilehlém rakouském území (Kraňsko, Štýrsko, Korutany, Přímoří a Gorice), tedy teritoria, která historicky patří do souboru rakouských zemí. Nejen vlastní vědomí Maďarů, Slováků a Slovinců o příslušnosti ke střední Evropě, ale také prosté geografické souvislosti dovolují zpochybnit zařazení těchto států do jihovýchodní Evropy. Obecně však platí, že v encyklopedii tohoto druhu je vždy lépe přidat něco navíc, než z vymezeného tematického rámce ubrat.

Osobní hesla (s výjimkou některých panovnických dynastií) tato encyklopedie nepřináší, neboť může odkázat na jejich podrobné zpracování v samostatném díle (*Biographisches Lexikon zur*

Geschichte Südosteuropas, I–IV, München 1972–1981), které by si ovšem také vyžádalo aktualizaci. Výběr věcných hesel je velmi nesnadný a vždy lze snadno najít nedůslednosti (jestliže byla zařazena například slovenská Hlinkova garda, neměly by chybět oddíly SS apod.). V zásadě však hesla – v rozsahu několika řádků až několika stran – podchycují důležité pojmy obecné (jako christianizace, měšťanstvo, vzdělávání) i velmi speciální (defterdar, derviš, kádí, serail apod.), stejně jako vybrané události (revoluce, války, bitvy, smlouvy). Autoři hesel prokazují širší evropský rozhled a značné porozumění pro menší národy této části Evropy a pro jejich dlouhodobé úsilí o rovnoprávnost v mnohonárodnostních impériích; při výkladu o vzestupu slovanských národů nepomíjejí ani český podíl (například heslo věnované austroslavismu). Každé heslo poskytuje na vymezeném prostoru maximum informací a je doplněno bibliografií; v ní jsou pocho-pitelně upřednostněny knihy v západních jazycích, ale v přiměřeném výběru se vyskytují rovněž práce ve slovanských a jiných balkánských jazycích.

Poměrně chudá je kartografická příloha, která v deseti mapách podchycuje rozdělení celého prostoru jihovýchodní Evropy ve zlomových obdobích vývoje od 900/920 do 1945/1947; kupodivu nevěnuje hlubší pozornost převratnému vývoji, který nastal na konci 20. století. Velice potřebné by byly rovněž dílčí mapky menších historických regionů, etnických a náboženských poměrů atd. Autoři lexikonu rezignovali rovněž na dokumentární ilustrace.

Encyklopedii vytvořilo 72 autorů, převážně z Německa, ale ve spolupráci se specialisty z Bulharska, Chorvatska, Maďarska, Rakouska, Rumunska, Švýcarska a Turecka,

dokonce i z Izraele a USA. Za vedení balkanisty Konrada Clewinga a předního znalce dějin jihoslovanských národů Holma Sundhaussena, který zemřel těsně před vydáním knihy, vytvořili encyklopedii s promyšlenou koncepcí, důkladnými a vzájemně provázanými hesly i se všemi náležitostmi (instruktivní předmluvou, seznamem autorů, soupisem hesel a map a s konkordancí místních jmen, resp. německých exonym a současných oficiálních názvů). Je to velmi zdařilá ukázka středně velké tematické encyklopedie, která v kombinaci s výše zmíněným biografickým lexikonem a syntetickými pracemi o tomto makroregionu poskytuje kvalitní souhrn poznatků o jihovýchodní části evropského kontinentu.

Jaroslav Pánek

Sławomira ŻERAŃSKA-KOMINEK (ed.)

Nationality vs Universality.

Musical Historiographies in Central and Eastern Europe

Cambridge, Cambridge Scholars

Publishing 2016, 249 s.,

ISBN 1-4438-8578-9,

ISBN 978-1-4438-8578-2.

Výklad dějin hudby je často poplatný době, společenské poptávce a potřebě, podobně jako u obecné historie. Na historický vývoj vybraných témat hudební historiografie v průběhu 19. a 20. století se zaměřuje publikace *Nationality vs Universality*, která navazuje na stejnojmennou mezinárodní konferenci v polských Radziejowicích v září 2014. Po úvodním textu editorky následuje studie Reinharda Strohma „The Musical Work-Concept as Discourse and Consumption“. Autor se v ní zamýšlí nad

významem a dosahem hudební historiografie, která ovlivňuje východiska současné hudební praxe, kompozice a hudební recepce. V samostatných oddílech se věnuje hudebnímu dílu v historii, jeho sociálním funkcím nebo tzv. autonomní či absolutní hudbě. Irena Poniatowska se v kapitole „Central and Eastern Europe in History and in Musicology“ zabývá postupným vývojem nazírání střední a východní Evropy z pohledu hudební historie. Sleduje zejména vymezení národních škol, spojené posléze s nacionalistickým podtextem, který vedl ke zpracovávání národnostně či ideologicky vyhovujících témat. Příkladem, který se dotýká též přímo zemí Koruny české, jsou dějiny Slezska, pro něž většina starších prací potvrzovala nadřazený vliv německé kultury (např. s. 18–19), zatímco slovanské vlivy dlouho nebyly reflektovány. Paweł Gancarczyk nabízí v oddíle s názvem „The Greatest Before Chopin: In Search of the Heroes of Early Polish Music“ historii hledání významných osobností polské národní hudby ve starších dějinách. Shrnuje zde historické výzkumy kolem osobností dvou renesančních hudebních skladatelů Mikołaje Gomółky a Mikołaje Zieleńskiego a jejich obrazu v polské historiografii. Mezi jižní slovanské národy se obrací Marc Desmet v příspěvku „Constructing the Figure of a National Composer: The Case of Jacobus Handl-Gallus (1550–1591) in Central European Music Historiography of the Nineteenth and Early Twentieth Centuries“. Odhaluje zde postupnou změnu kategorizace hudebního skladatele druhé poloviny 16. století Jacoba Handla Galla, působícího po většinu života v českých zemích, z německého skladatele („německý Palestrina“, s. 47) až po jednoznačnou identifikaci jeho slovinského původu. Význam